

Comisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2021

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

Roinn A agus Freagarleabhar
Gnáthleibhéal

Dé Céadaoin, 9 Meitheamh - Tráthnóna 2:00 – 4:30
200 nó 240 marks

Scrúduimhir

--	--	--	--	--	--

Lá agus Mí do Bhreithe

--	--	--	--

Mar shampla, cuirtear
3 Feabhra isteach mar 0302

Stampa an Ionaid

--

Treoracha

Scríobh do Scrúduimhir maille le Lá agus Mí do Bhreithe sna boscaí ar an gclúdach tosaigh.

Scríobh do chuid freagraí le haghaidh gach cuid den scrúdú isteach sa fhreagarleabhar seo.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Ní ceadmhach duit peann luaidhe a úsáid ach amháin le haghaidh sceitsí, graf agus léaráidí.

Tá trí roinn sa scrúdú seo. Cuirtear na ceisteanna le haghaidh **Roinn B agus Roinn C** ar fáil i gceistpháipéar ar leith, ach ní mór duit do chuid freagraí a scríobh sa fhreagarleabhar seo.

Roinn A 30 mharc
Freagair **cuig** cheist ar bith sa roinn seo.
Tá 6 marc ag gabháil le gach ceist.

Roinn B 130 marc
Freagair **Ceist 1** agus ceist **amháin** as ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.
Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1.
Tá 50 marc an ceann ag gabháil le ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Roinn C 40 nó 80 marc
Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** ceist 4 (croí-ábhar) lena n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b)** nó **(c)**.

Má chuir tú isteach obair chúrsa i d*Teicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, ní cheadaítear duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Tá 80 marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha 1 agus 3.

Tá 40 marc ag gabháil le hábhar roghnach 2.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 4 (croí-ábhar).

Freagair **cuig** cheist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
Faightear próitéin atá ar ardluach bitheolaíoch i bhfeoil		
Is móilíní móra iad próitéiní atá comhdhéanta d'aonaid níos lú ar a dtugtar aimíonaigéid		
Is foinse próitéine é siúcra		

2. Bain úsáid as na focail ar an liosta thíos chun na ráitis seo a leanas maidir le mianraí a chríochnú.

chailciam

oistéapóróis

iarann

D'fhéadfadh _____ tarlú de thoradh easpa cailciam sa réim bia.

Cuidíonn Vitimín C le _____ a ionsú.

Is foinse mhaith de _____ sa réim bia í cáis.

3. Tabhair breac-chuntas ar chúis **amháin** le righneas i bhfeoil.

Ainmnigh **dhá** mhodh le feoil a dhéanamh bog.

(i)
(ii)

4. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
Is glasraí piseánacha iad piseanna, pónairí agus lintilí		
Níl snáithín i dtorthaí agus glasraí		
Tá méid ard uisce i nglasraí		

5. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** threoirleá i gcomhair iteachán sláintiúil le haghaidh leanaí.

(i)
(ii)
(iii)

6. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
Déantar bia a phróiseáil chun cur lena sheilfré		
Sampla de thraséilliú is ea baictéir a aistriú ó bhia amh go dtí bia cócaráilte		
Maraítear gach cineál baictéir i mbia má dhéantar é a chócaráil ag teocht 50°C		

7. Ar an liosta thíos tá **trí** chineál plúir. Tabhair úsáid chócaireachta dhifriúil **amháin** le haghaidh gach ceann díobh.

Cineál plúir	Úsáid chócaireachta
Plúr éiritheach	
Plúr caiscín	
Gnáth phlúr bán	

8. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
Téann galar pearódóntach/drandail i bhfeidhm ar na fíocháin atá timpeall na bhfiacra		
Ní itheann lucht-veigeatóir táirgí déiríochta		
Laghdaítear an baol ó ghalar putóige má itear réim bia ina bhfuil neart snáithín		

9. Déan an modh leasaithe bia a mheaitseáil leis an sainmhíniú ceart.

<i>Cóireáil teasa</i>	<i>Díhiodráitiú</i>	<i>Reo</i>
Sainmhíniú	Modh leasaithe bia	
Torthaí, glasraí nó meascán díobh a bheiriú le siúcra, fínéagar agus spíosraí		
Úsáid a bhaint as teochtaí an-íse atá mí-oiriúnach i gcomhair gníomhaíocht einsímí agus fás miocróbach		
Déantar bia a leasú trí mhaothas a bhaint de		

10. Tabhair **dhá** bhuntáiste a bhaineann le hárachas sláinte príobháideach.

(i)
(ii)

Mol modh **amháin** íocaíochta is féidir a úsáid chun árachas sláinte príobháideach a cheannach.

--

11. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** thoisc is cóir a chur san áireamh le linn fearais leictreacha a roghnú.

(i)
(ii)

Conas is féidir fáil réidh le fearais leictreacha chun damáiste don timpeallacht a sheachaint?

12. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** úsáid éagsúla a bhaintear as teicstílí sa teach.

(i)
(ii)
(iii)

13. Maidir le caiteachas teaghlaigh, mínigh **gach** ceann díobh seo a leanas:

Caiteachas riachtanach
Caiteachas lánroghnach

14. Cén t-eolas a chuireann **gach** ceann de na siombailí cúraim teicstíle seo a leanas in iúl don tomhaltóir?

www.woolmark.com

www.omo.com

Freagarleabhar le haghaidh Roinn B agus Roinn C

Treoracha

Cuirtear na ceisteanna do **Roinn B** agus **Roinn C** ar fáil i gceistpháipéar ar leith.

Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua. Scríobh uimhir na ceiste sa bhosca ar bharr gach leathanaigh. Úsáid an colún ar thaobh na láimhe clé chun gach cuid a lipéadú, mar a thaispeántar.

Part Cuid	Question Ceist	04	Start each question on a new page Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua
(a)			
(b)(i)			
(b)(ii)			

Ní gá duit gach leathanach sa fhreagarleabhar seo a úsáid. Ach má úsáideann tú an spás ar fad sa fhreagarleabhar seo, is féidir páipéar breise a iarraidh ar an bhfeitheoir.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Ní ceadmhach duit peann luaidhe a úsáid ach amháin le haghaidh sceitsí, graf agus léaráidí.

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

A diagram showing a 2x2 grid. The top row contains two empty squares. The bottom row contains two empty squares.

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

A diagram showing a 2x2 grid. The top row contains two empty squares. The bottom row contains two empty squares.

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Coimisiún na Scrúduithe Stáit State Examinations Commission

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2021

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

GNÁTHLEIBHÉAL

Roinn B agus Roinn C

DÉ CÉADAOIN 9 MEITHEAMH

TRÁTHNÓNA 2:00 – 4:30

Roinn B

130 marc

Freagair **Ceist 1** agus ceist **amháin** as ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1.

Tá 50 marc an ceann ag gabháil le ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Roinn C

40 nó 80 marc

Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** ceist 4 (croí-ábhar) lena n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b)** nó **(c)**.

Má chuir tú isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh an scrúdaithe, ní cheadaítear duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Tá 80 marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha 1 agus 3.

Tá 40 marc ag gabháil le hábhar roghnach 2.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 4 (croí-ábhar).

Ná tabhair ar ais an ceistpháipéar seo

Freagair **Ceist 1** agus ceist **amháin** as ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil le ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ina bhfuil **Roinn A**.

Ceist 1

‘Tá níos mó ná aon cheathrú de na daoine óga atá ag fás aníos in Éirinn murtallach nó róthrom de réir an tsuirbhé *Ag Fás Aníos in Éirinn* is déanaí.’ (www.irish-examiner.com)

Sa tábla thíos taispeántar an t-eolas cothaitheach (in aghaidh gach 100 g), le haghaidh iógairt nádúrtha atá lánmhéathras, ar bheagán saille, agus saor ó shail.

	lógart nádúrtha lánmhéathrais	lógart nádúrtha ar bheagán saille	lógart nádúrtha saor ó shail
Fuinneamh (kcal)	133 kcal	65 kcal	54 kcal
Saill	9.4 g	1.8 g	0.4 g
ar saille saithithe di	5.5 g	1.1 g	0.2 g
Carbaihidráití	5.9 g	6.9 g	7.6 g
ar siúcraí díobh	3.2 g	6.8 g	7.3 g
Snáithín	0.3 g	0.5 g	0.5 g
Próitéin	6.0 g	4.8 g	4.8 g
Salann	0.20 g	0.20 g	0.19 g

- (a) Ag baint úsáid as an eolas atá sa tábla, luaigh cé acu de na hiógairt a mholfa do dhuine murtallach.
Tabhair **ceithre** chúis le do rogha. (20 marc)
- (b) Luaigh **trí** chúis leis an murtall. (12 mharc)
- (c) Tabhair cuntas ar lipidí (saille) faoi **gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas:
- aicmiú
 - feidhmeanna sa chorp
 - foinsí sa réim bia. (28 marc)
- (d) Pléigh **ceithre** thoisc is cóir a chur san áireamh le linn bianna a roghnú **agus** a cheannach chun an méid saille sa réim bia a laghdú. (20 marc)

Ceist 2

Bíonn itheachán sláintiúil ríthábhachtach le linn toirchis ar mhaithe le fás agus forbairt an linbh.

- (a) Pléigh **ceithre** riachtanas cothaithe a bhíonn ag mná torracha. (20 marc)
- (b) Agus na treoirlínte reatha don itheachán sláintiúil á gcur san áireamh agat, leag amach biachlár (3 bhéile) i gcomhair lá amháin do bhean atá torrach. (18 marc)
- (c) Mínigh conas a chuidíonn lipéadú bia le tomhaltóirí le linn dóibh bia a cheannach. (12 mharc)

Ceist 3

Na glasraí a fhástar in Éirinn, baineann siad áit amach ar ár seilfeanna go tapa, agus dá bhrí sin bíonn siad níos cothaithí.

- (a) Tabhair cuntas (i) ar luach cothaitheach glasraí **agus** (ii) ar luach diaitéiteach glasraí. (20 marc)
- (b) Tabhair breac-chuntas orthu seo a leanas:
 - (i) na slite a dtéann an chócaireacht i bhfeidhm ar ghlasraí
 - (ii) na treoirlínte maidir le glasraí a stóráil. (18 marc)
- (c) Mol **dhá** shlí spéisiúla le glasraí a chur isteach mar chuid de réim bia leanaí. (12 marc)

Ceist 4

Is scil saoil thábhachtach í a bheith in ann airgead a bhainistiú go maith.

- (a) Pléigh **ceithre** bhuntáiste a bhaineann le buiséad tí a phleanáil le haghaidh teaghlaigh. (20 marc)
- (b) Leag amach plan buiséid seachtainiúil le haghaidh teaghlaigh (beirt daoine fásta agus beirt leanaí) a bhfuil glanioncam €800 in aghaidh na seachtaine acu. (20 marc)
- (c) Luaigh buntáiste **amháin** agus míbhuntáiste **amháin** a bhaineann le hearraí a cheannach ar cairde. (10 marc)

Ceist 5

Maireann muid i ndomhan atá ag éirí níos éagsúla in aghaidh an lae, fiú amháin laistigh de struchtúir ár dteaghlach féin.

- (a) Déan cur síos ar **gach** ceann de na struchtúir theaghlaigh seo a leanas:
- teaghlach tuismitheora aonair
 - teaghlach núicléach
 - teaghlach cumaisc. (18 marc)
- (b) Pléigh ról **agus** freagrachtaí ógánach/déagóirí laistigh de theaghlach. (20 marc)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar an bhfáth a bhfuil sé tábhachtach go mbeadh cumarsáid mhaith ann idir baill den teaghlach. (12 mharc)

Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** ceist 4 (croí-ábhar) lena n-áirítear **cuid (a) agus cuid (b) nó (c)**.

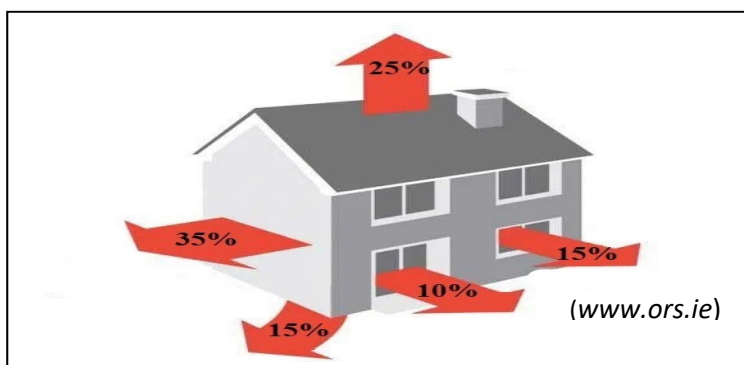
Má chuir tú isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh an scrúdaithe, ní cheadaítear duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ina bhfuil **Roinn A**.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **1(a)** agus **1(b) nó 1(c)** a fhreagairt.

1.(a) Sa léaráid thíos taispeántar an cailteanas teasa ar an meán i dteach teaghlaigh.

(i) Luaigh **ceithre** bhuntáiste a bhaineann le teach a bheith inslithe go maith. (20 marc)

(ii) Ainmnigh an modh inslithe a mholfa le haghaidh **gach** ceann díobh seo a leanas, **agus** déan cur síos air:

(a) áiléar (b) ballaí (c) fuinneoga. (15 mharc)

(iii) Luaigh na buntáistí **agus/nó** na míbhuntáistí a bhaineann le fuinneamh gréine. (15 mharc)

agus

1.(b) Eachtra chorráitheach i saol an duine é an chéad teach a cheannach.

(i) Luaigh na buntáistí **agus** na míbhuntáistí a bhaineann le do theach féin a cheannach. (12 mharc)

(ii) Pléigh conas a d'fhéadfadh riachtanais tithíochta an teaghlaigh ina bhfuil leanaí a bheith éagsúil le riachtanais tithíochta an duine a chónaíonn leis féin. (18 marc)

nó

1.(c) Tugann dearthóirí intí cúnamh do dhaoine teach a mianta a chruthú.

(i) Pléigh **trí** thoisc is cóir a chur san áireamh nuair atá an dearadh intí de theach á phleanáil agat. (15 mharc)

(ii) Mínigh conas is féidir le bogfheisteas tí cur go mór leis an gcuma ghinearálta a bhíonn ar sheomra. (15 mharc)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh – 40 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **2(a)** agus **2(b)** nó **2(c)** a fhreagairt.

2.(a) 'Imíonn faisean as, ach is buan don stíl.' (Yves Saint Laurent)

(www.pinterest.com)

(www.theblacktux.com)

(i) Déan trácht ar oiriúnacht na n-éadaí ócáide a thaispeántar thuas.

Déan tagairt dóibh seo a leanas:

(a) cruth (b) compord (c) gnéithe dearaidh. (18 marc)

(ii) Mol oiriúint **amháin** a chuirfeá le ceann ar bith de na feistis thuas chun iad a fheabhsú.

Tabhair cúis **amháin** le do rogha. (7 marc)

agus

2.(b) Bíonn tomhaltóirí an lae inniu sásta níos mó a íoc le haghaidh éadaí a tháirgtear le fabraicí nádúrtha.

(i) Scríobh próifíl i gcomhair fabraic nádúrtha faoi **gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas:

- conas a dhéantar an fhabraic
- airíonna.

(9 marc)

(ii) Tabhair **dhá** bhuntáiste a bhaineann le snáithíní/fabraicí nádúrtha a úsáid in éadaí gnáthshaoil.

(6 mharc)

nó

2.(c) Tá faisean na hÉireann faoi bhláth ar an ardán idirnáisiúnta.

(i) Mínigh conas a d'fhéadfadh **gach** ceann de na tosca seo a leanas dul i bhfeidhm ar na héadaí a roghnaíonn duine.

(a) feidhm (b) airgead a bheith ar fáil (c) tionchair chultúrtha. (9 marc)

(ii) Pléigh an méid a chuireann ceannródaithe faisin/lucht blagála le nósanna faisin reatha.

(6 mharc)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta – 80 marc

Ní mór d'iarthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **3(a)** agus **3(b)** nó **3(c)** a fhreagairt.

3.(a) Sa bhaile a thosaíonn oideachas an linbh agus is próiseas é a mhaireann ar feadh a shaoil.

(i) Tabhair breac-chuntas ar conas a chuireann an t-oideachas le forbairt an duine.

Déan tagairt do **gach** ceann díobh seo a leanas:

- forbairt fhisiciúil
- forbairt mhothúcháinach
- forbairt intleachtach. (18 marc)

(ii) Tabhair cuntas ar **cheithre** thoisc a théann i bhfeidhm ar an méid a bhaineann leanaí scoile amach ó thaobh an oideachais de. (20 marc)

(iii) Mínigh **trí** bhuntáiste do dhaltáí a bhaineann le bheith rannpháirteach i ndeiseanna taithí oibre le linn dóibh a bheith ar an iar-bhunscoil. (12 mharc)

agus

3.(b) 'Bíonn ról tábhachtach ag an ngníomhaíocht choirp i saol leanaí agus daoine óga.'
(www.education.ie)

(i) Pléigh **trí** chúis a mbaineann tábhacht leis an gcaitheamh aimsire i sochaí an lae inniu. (15 mharc)

(ii) Déan cur síos ar conas a théann **gach** ceann díobh seo a leanas i bhfeidhm ar na gníomhaíochtaí caithimh aimsire a roghnaíonn duine:

- costas
- gairm bheatha
- aois. (15 mharc)

nó

3.(c) Féadfaidh tionchar na dífhostaíochta maireachtáil i bhfad.

(i) Pléigh tionchair na dífhostaíochta orthu seo a leanas:

- daoine óga
- an teaghlach
- an tsochaí. (18 marc)

(ii) Ainmnigh eagraíocht dheonach **amháin** a chuireann tacaíocht ar fáil do dhaoine atá dífhostaithe, **agus** tabhair sonraí faoin eagraíocht sin. (12 mharc)

Ceist 4 – Croí-ábhar – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **4(a)** agus **4(b)** nó **4(c)** a fhreagairt.

4.(a) Bia saoráideach gan sárú is ea uibheacha, agus is éachtach an fhoinsé chothaithe iad.
(www.bbcgoodfood.com)

(i) Tabhair cuntas (i) ar luach cothaitheach uibheacha agus (ii) ar luach diaitéiteach uibheacha. (20 marc)

(ii) Tabhair breac-chuntas orthu seo a leanas:

- bealaí éagsúla le huibheacha a chur leis an réim bia
- na slite a dtéann teas i bhfeidhm ar uibheacha. (18 marc)

(iii) Tabhair trí chúis a bhfuil borradh faoin éileamh atá ar earraí a sholáthraíonn mion-táirgeoirí bia na hÉireann. (12 mharc)

agus

4.(b) 'Is mian le tomhaltóirí cloisteáil faoi lascaíní agus sladmhargáí, agus ní faoi tháirgí amháin.'
(www.retail-week.com)

(i) Pléigh conas a d'fhéadfadh na nithe seo a leanas dul i bhfeidhm ar na cinntí a dhéanann tomhaltóirí le linn siopadóireachta:

- ioncam an teaghlaigh
- tairiscintí lascaíne
- scéimeanna dílseachta siopadóra. (15 mharc)

(ii) Luaigh na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann le siopadóireacht ar líne. (15 mharc)

nó

4.(c) Ní hé aidhm an réitigh coinbhleachta cinneadh a dhéanamh cé atá ceart nó mícheart.

(i) Sainaithin trí thoisc a d'fhéadfadh dul i bhfeidhm ar iompar an ógánaigh/an déagóra. (15 mharc)

(ii) Pléigh trí ghné d'iompar an déagóra a bhféadfadh coinbhleacht sa bhaile a bheith mar thoradh orthu. (15 mharc)

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

Ná tabhair ar ais an ceistpháipéar seo

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt ina leith, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críche measúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir *Alt 53(5) den Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, (2000)*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríoch ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdaraíthe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Gnáthleibhéal

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta Roinn B agus Roinn C

Dé Céadaoin 9 Meitheamh
Tráthnóna 2:00 – 4:30